

глобальну систему діяльності по боротьбі з нею, в тому числі й громадську підтримку та контроль цієї діяльності.

Світовий досвід свідчить, що застосування кримінально-правових чинників може бути ефективним лише у поєднанні із засобами фінансового і адміністративного контролю операцій фізичних і юридичних осіб з грошовими коштами і майном. Такі заходи, як лібералізація платіжної дисципліни та валютного ринку, вільне використання готівки в розрахунках, переказ безготівкових грошей у готівку, відкриття двох і більше банківських рахунків, зняття інших обмежень, спрямовані на розвиток економічних відносин. Та впровадження цих положень без одночасного прийняття законодавчих актів, що встановлюють юридичну відповідальність за легалізацію злочинних доходів і містять механізм реалізації відповідних норм, надає додаткові можливості використанню вітчизняної фінансово-кредитної системи у протиправних цілях [6, с.8].

Подальший розвиток національної економіки, фінансово-кредитної системи, утвердження демократичних і правових основ діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування значною мірою залежить від ефективності протидії отриманню злочинних доходів. Перші важливі кроки в Україні зроблено.

ЛІТЕРАТУРА

1. Указ Президента України "Про заходи щодо запобі-

Надійшла до редколегії 13.06.2004

БУТКЕВИЧ С.А. ГОСФИНМОНИТОРИНГ: ПРЕДПОСЫЛКИ ВОЗНИКНОВЕНИЯ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
Рассмотрена законодательная база и мероприятия по предотвращению легализации доходов, полученных преступным путем.

BUTKEVICH S.A. THE STATE FINANCIAL MONITORING: PRECONDITIONS OF OCCURRENCE AND PROSPECT OF DEVELOPMENT
The legislative base and actions for prevention of legalization of the incomes received in the criminal way is considered.

УДК 332.1:338.24

Н.С. ВАВДЮК

Луцький державний технічний університет

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА РЕГІОНУ ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Розглянуті теоретичні аспекти змісту економічної безпеки регіону, здійснений компілятивний аналіз системи забезпечення економічної безпеки регіонів України.

В умовах перехідної економіки регіони, які отримали достатньо широку господарську самостійність, зіштовхнулися з необхідністю принципово нових підходів до забезпечення економічної безпеки регіону, що потребує зміни всієї системи захисту національних інтересів та економічних інтересів зокрема. Ефективність державного управління у напрямку забезпечення національної безпе-

гання легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом" від 10.12.2001 р., № 1199/2001 // Офіційний вісник України. -2001. -№ 50. -Ст.2230.

2. Постанова Кабінету Міністрів України "Про затвердження Положення про Державний департамент фінансового моніторингу" від 18.02.2002 р., № 194 // Офіційний вісник України. -2002. -№ 8. -Ст.360.

3. Постанова Кабінету Міністрів України і Національного банку України "Про Сорок рекомендацій Групи з розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей (FATF)" від 28.08.2001 р., № 1124 // Офіційний вісник України. -2001. -№ 35. -Ст.1630.

4. Коротюк В., Карманов Є. Деякі аспекти правового регулювання боротьби з відмиванням грошей у банківській системі // Вісник Нац. банку України. -2002. -Вересень. -С.26-32.

5. Закон України "Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом" // ВВР України. -2003. -№ 1. -Ст.2.

6. Протидія відмиванню доходів, здобутих злочинним шляхом: Збірник нормативно-правових актів, міжнародних документів, коментарів. -К.: Атіка, 2003. -256 с.

7. Гроші, що загрожують національній безпеці // Іменем Закону. -4.07.2003. -№ 27.

8. Манін М.Ф. Брудні гроші "відмиваються", а в заручниках - економіка // Міліція України. -2004. -№ 5. -С.10-12.

кий, Б. Грієр, А. Ілларіонов, Б. Мільнер, В. Медведєв, В. Мунтіян, С. Михайловський, Г. Пастернак – Таранушенко, С. Пирожков, А. Пороховський, В. Савін, В. Сенчагов, А. Сухоруков, Я. Тімберген, В. Шлемко, А. Шаваєв та ін [1, 4, 8-10, 12-15]. Проте більшість авторів розглядають економічну безпеку країни, мало звертаючи увагу на основні компоненти країни – регіони, які повинні утворювати каркас міцної та незалежної держави.

Зважаючи на недостатнє дослідження проблем економічної безпеки регіону в Україні, нинішній стан економіки, що потребує змін, а також вдосконалення нормативної бази, яка регламентує проблеми забезпечення економічної безпеки регіону, необхідно визначитись з змістом поняття економічної безпеки регіону. Тому всі ці обставини вимагають розроблення теоретичного підґрунтя поняття економічної безпеки регіону, що дозволить сформувати відповідну нормативну базу та розробити механізми забезпечення регіональної безпеки держави.

Історичні події, які відбувалися в Україні, показали, що кожен регіон нашої держави має не тільки етнокультурні, але й соціально-економічні та політико-правові особливості розвитку [2, 3, 5-8, 11]. Для України врахування особливостей розвитку кожного регіону є надзвичайно важливим, оскільки сама вона донедавна була регіоном СРСР, і чимало деформацій, які нині гальмують ринкові реформи, сягають корінням у минулі століття. Тому необхідно дослідити процес становлення економічної безпеки держави та її регіонів, що дозволить переглянути механізм її забезпечення в майбутньому.

В результаті аналізу літературних джерел [1, 4-10, 12-15] було вивчені підходи до трактування економічної безпеки держави, та виділені, на наш погляд, такі визначальні характеристики економічної безпеки регіону, які дозволять глибше вникнути у сутність даного поняття:

1. *Відсутність умов для виникнення потенційних конфліктів.* Суть цієї характеристики ґрунтується на твердженні, що все існуюче в світі знаходиться в постійних потенційних конфліктах - це різні форми існування енергії, що знаходяться одна з одною у конфліктах.

2. *Економічна незалежність.* Суб'єкт економічної безпеки незалежний у прийнятті своїх рішень, вільно обирає курс реформ, різні види й джерела ресурсів, має можливість вільно використовувати конкурентні переваги для забезпечення рівноправної участі у торгівлі.

3. *Стійкість, стабільність та здатність до саморозвитку.* Цю характеристику розуміємо як здатність до розпиреного самовідтворення та стабільного розвитку економіки регіону, стійкість до протистояння дестабілізуючій дії чинників на його розвиток, міцність зв'язків між елементами регіональної системи.

4. Інші фахівці при визначенні категорії економічної безпеки держави беруть за головне певний стан економіки регіону чи певні передумови для його розвитку.

5. *Захищеність.* Ця характеристика особливо розуміється перш за все як захист від існуючих і потенційних загроз та від неоправданих збитків суб'єктів господарю-

вання, запобігання від небажаних результатів їх діяльності, захист важливих інтересів населення, створення системи правових норм та відповідних інститутів безпеки.

Отже, підсумовуючи вище розглянуті підходи до тлумачення економічної безпеки країни, регіону можемо визначити, що *економічна безпека регіону* - це такий стан його економічного розвитку, що характеризується найбільш повним та раціональним використанням його економічного потенціалу, здатністю до самовідтворення, захищеністю від дії дестабілізуючих чинників, міцністю взаємозв'язків між елементами регіональної системи, що сприяє задоволенню економічних і соціальних інтересів населення регіону в ключі загальнодержавних інтересів.

Важливим при визначенні системи управління економічною безпекою України та її регіонів є врахування сучасного стану розвитку України та її історичного минулого. Для цього було проведено компілятивний аналіз, який базується на використанні фактів і подій минулих років та їх впливу на майбутній розвиток об'єкта дослідження. З погляду історії, в Україні, по-різному відбувалося забезпечення її економічної безпеки [2, 3, 5-8, 11]. Тому для кращого розуміння змісту та становлення процесу управління безпекою було розглянуто історичні етапи розвитку територій сучасної України і виділено основні визначальні характеристики безпеки на кожному з етапів (табл.). Це дозволило виявити недоліки у забезпеченні економічної безпеки на кожному етапі становлення держави та врахувати їх при формуванні механізму забезпечення економічної безпеки країни та її регіонів у майбутньому. Оскільки більшість регіонів України розвивались історично в різних умовах, то ми досліджували проблеми безпеки територій, які входили до складу сучасної України в різні періоди її становлення як держави.

Отже, нами було виділено наступні етапи становлення економічної безпеки територій сучасної України.

Перший етап (VI тис. до нашої ери - VIII ст. нашої ери): безпека виступає як захист територій від потенційних конфліктів.

З розвитком феодальних відносин можна виділити другий етап (IX – перша половина XIII ст.): безпеку розуміють як здатність до самозахисту економічно-стійких роздібнених територій в межах держави.

Третій етап (друга половина XIII-XVIII ст.). Його основною характеристикою є визначення намагання протистояти зовнішнім негативним впливам на економічний розвиток окремих територій заради національної безпеки.

Четвертий етап (поч. XIX ст. – 40-і роки XX ст.) можемо охарактеризувати як становлення економічного потенціалу територій держави та відродження її цілісності, як передумови нарощення її економічної безпеки.

П'ятий етап (1944-1991 рр. XX ст.), в якому безпеку вважають основою політики уряду держави, спрямовану на захист від зовнішніх загроз.

Після розпаду СРСР в системі управління безпекою України розпочався шостий етап (1991-2004 р.р.), в якому безпеку стали розуміти як важливу передумову для стабі-

льного розвитку держави та її регіонів.

Враховання недоліків у системі управління економічною безпекою країни та її регіонів приведе до наступного, сьомого, якісно нового етапу формування системи безпеки регіонів України, який визначатиме безпеку як певний стан економічного розвитку регіону, що характеризується найбільш повним і раціональним використанням його економічного потенціалу в ключі загальнодержавних інтересів. Цей етап передбачає вихід з кризи та завершення перехідних процесів економіки України до ринку. Період переходу дещо затягнувся. Активізація перехід-

них процесів з одного боку може призвести до порушення рівноваги, стійкості економічної системи держави та її регіонів, а отже сприяти зростанню небезпеки розвитку. З метою переходу на етап стабілізації розвитку, найбільш безпечний етап життєвого циклу розвитку регіону, необхідна у найкоротші терміни часу провести значні якісні зміни – прорив у економічному розвитку держави. Для цього треба створити всі умови для нарощення та раціонального використання економічного потенціалу регіонів, розробити механізми реалізації економічної безпеки регіону, що будуть відповідати вимогам часу.

Таблиця - Визначальні характеристики системи безпеки на кожному етапі розвитку територій України

Визначальні характеристики поняття системи безпеки на кожному етапі розвитку територій України	Основні складові поняття економічної безпеки регіону									
	Потенційні конфлікти		Економічна незалежність суб'єктів безпеки		Стійкість стабільність та здатність до саморозвитку		Визначений стан економіки регіону		Захищеність	
	Враховувалась	Доцільно враховувати	Враховувалась	Доцільно враховувати	Враховувалась	Доцільно враховувати	Враховувалась	Доцільно враховувати	Враховувалась	Доцільно враховувати
1 етап (IV тис. до нашої ери - VIII ст. нашої ери): безпека виступає як захист від потенційних конфліктів	+	+	-	-	-	+	-	+	+	+
2 етап (IX-XII ст.): безпеку починають розуміти як здатність до самозахисту економічно – стійких роздроблених територій	+	+	+	+	-	+	-	+	+	+
3 етап (XIII-XVIII ст.), основною характеристикою якого є намагання протистояти зовнішнім негативним впливам на економічний розвиток окремих територій заради національної безпеки	+	+	-	+	-	+	-	+	-	+
4 етап (поч. IX ст.-поч. XX ст.) становлення економічного потенціалу держави та відродження її цілісності як передумови нарощення її економічної безпеки	+	+	-	+	-	+	-	+	-	+
5 етап (1900-1990 рр. XX ст.) безпеку вважать основою політики уряду держави, направлену на захист від зовнішніх загроз	+	+	-	+	-	+	-	+	+	+
6 етап (1991 рік та до сьогоднішнього дня) в якому безпеку розуміють як найважливішу передумову для стабільного розвитку держави та її регіонів	+	+	-	+	-	+	-	+	+	+
7 етап (на перспективу), безпеку в ньому розумітимуть як певний стан економічного розвитку території, що характеризується найбільш повним та раціональним використанням його економічного потенціалу в ключі загальнодержавних інтересів	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+

Висновки. Історичні події минулих століть і сьогоднішнього часу дозволили зробити наступні висновки:

- розвиток територій України на всіх етапах відбувається нерівномірно, це пов'язано з різними історичними подіями, які відбувалися на цих землях, внаслідок яких сформувалися певні особливості, такі як, наприклад, економічні, соціальні, політичні, національні, культурні та ін. Механізм реалізації економічної безпеки регіонів майбутніх періодів повинен передбачати історичні особливості розвитку кожної території;

- диспропорції розвитку окремих територій приводять до виникнення загроз для сталого, збалансованого розвитку кожної держави, що вимагає формування системи згладжування диспропорцій регіонального розвитку задля безпечного їх співіснування;

- протягом усіх етапів історичного розвитку системи безпеки враховувалась тільки одна визначальна характеристика безпеки – потенційні конфлікти, яку всі вчені одногласно називають основою вчення про економічну безпеку. Механізм економічної безпеки регіону повинен передбачати врахування усіх визначальних характеристик поняття безпеки;

- одночасна розробка та прийняття стратегій з усіх напрямків національної безпеки України дозволить скоординувати дії по забезпеченню високого рівня національної безпеки України;

- створення системи моніторингу економічної безпеки держави та її регіонів дозволить своєчасно проводити аналіз, контроль та оперативно приймати рішення, пов'язані з забезпеченням економічної безпеки, прогнозувати та попереджати загрози економічній безпеці. Виконання цих функцій повинні забезпечувати органи державного, регіонального та місцевого управління.

ЛІТЕРАТУРА

1. Абалкин А. Экономическая безопасность России: угрозы и их отражение // Вопросы экономики. -1994. -№ 12. -С.4-13.
2. Бойко О.Д. Історія України: Посібник. -К.: Видавничий центр "Академія", 1999. -568 с.
3. Грушевський М. Історія України-Русі. -В 11-ти т., 12-ти кн. /Редкол.: П.С. Сохань (голова) та ін. -К.: Наук. думка, 1991. -Т.2. -631 с.

4. Городецкий А. Вопросы безопасности экономики России // Экономист. -1995. -№ 10. -С.44-50.

5. Історія України /Верстюк В.Ф., Гарань О.В., Гурджій О.І. та ін.; Під ред. В.А. Смоля. -К.: Альтернативи, 1997. -416 с.

6. Крип'якевич І.П. Історія України /Відп. ред. Ф.П. Шевченко, Б.З. Якимович. -Львів: Світ, 1992. -500 с.

7. Лановик Б. Д., Матисякевич З. М., Матейко Р. М. Економічна історія України і світу: Підручник / За ред. Б. Д. Лановика. -К.: Вікар, 1999. - 737 с.

8. Мунтіян В. Економічна безпека України. -Київ: КВЦ, 1999. -462 с.

9. Пастернак-Таранушенко Г. Економічна безпека держави. Статика процесу забезпечення: Підручник /За ред. Б. Кравченка. -К.: Кондор, 2002. -302 с.

10. Сенчагов В.К. Экономическая безопасность: геополитика, глобализация, самосохранение и развитие /Ин-т экономики РАН. -М.: ЗАО «Финстатинформ», 2002. -Ки.4. -128 с.

11. Україна і світ. Історія господарства від первісно-общинної доби і перших цивілізацій до становлення індустріального суспільства: Навчальний посібник /Лановик Б.Д., Матисякевич З.М., Матейко Р.М. та ін.; За заг. ред. Б.Д. Плановика. -К.: Генеза, 1994. -368 с.

12. Шаваев А.Г. Система борьбы с экономической разведкой. -М.: Изд. дом «Правовое просвещение», 2000. -240 с.

13. Шнипко О.С. Місце економічної безпеки у підприємницькій діяльності // Національна програма забезпечення економічної безпеки в контексті стратегії соціально – економічного розвитку України: Матеріали Круглого столу; 1 листопада 2000 р. /Відп. ред. С.І. Пирожков, Б.В. Губський, А.І. Сухоруков. -К.: Нац. ін-т українсько-російських відносин при Раді національної безпеки та оборони України, 2001. -С.14.

14. Greer V. European economic security: Security Europe's future. -L., 1986. -348 p.

15. Timbergen J., Fischer D. Warfare and welfare. -N.Y.: Brighton, Sussex., 1987. -189 p.

Надійшла до редакції 8.06.2004

ВАВДИЮК Н.С. ЭКОНОМИЧЕСКАЯ БЕЗОПАСНОСТЬ РЕГИОНА КАК ВАЖНАЯ СОСТАВНАЯ ЧАСТЬ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ ГОСУДАРСТВА

Рассмотрены теоретические аспекты содержания экономической безопасности региона, осуществлен компилятивный анализ системы обеспечения экономической безопасности регионов Украины.

VAVDIUK N.S. ECONOMIC SAFETY OF REGION AS THE IMPORTANT COMPONENT OF ECONOMIC SAFETY OF THE STATE

Theoretical aspects of the maintenance of economic safety of region are considered, is carried out compilation the analysis of system of maintenance of economic safety of regions of Ukraine.

“ПРАВО І БЕЗПЕКА” – фаховий журнал правоохоронця